

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Hrebeniuk Dmytro

BETWEEN UNIVERSALISM AND FRAGMENTATION: THE EVOLUTION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS STANDARDS 225

Бугаєць Альона Сергіївна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА. 228

Бондарюк Ольга Олегівна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ. 230

Галат Владислав Ігорович

ЗАКОНОДАВЧА ЕВОЛЮЦІЯ СТАТТІ 25 КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО МІЖНАРОДНУ КУПІВЛЮ-ПРОДАЖ ТОВАРІВ: ВІД ПРОЄКТУ ДО СУЧАСНОГО ФОРМУЛЮВАННЯ 234

Жакун Маргарита Юріївна

ВОЄННА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ. 237

Івахненко Єлизавета Олександрівна

СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНИХ ТА ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У XIX – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ 241

Ковальчук Андрій Трохимович

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ 245

Омельченко Іван Ігорович

СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ. 248

Островерхий Олександр Олександрович

ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НАЙВИЩОГО КЕРІВНИЦТВА ДЕРЖАВИ ЗА ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ У XXI СТОЛІТТІ 251

Раздорозний Герман Юрійович

УЧАСТЬ АДВОКАТІВ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ 253

Редченко Ярослав Олександрович

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ. 255

Ругало Богдан Андрійович

ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 259

Самойлюк Дмитро Геннадійович

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 262

Taylor Alla Valeriivna

UNIVERSAL PERIODIC REVIEW AS A MECHANISM FOR MONITORING HUMAN RIGHTS IN ISLAMIC STATES 265

Фасій Анастасія Володимирівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИМУСОВОГО ЛІКУВАННЯ В УМОВАХ ГУМАНІТАРНИХ КРИЗ: КОНВЕРГЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я 268

Чернявський Марк Віталійович

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ЯК НОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. 272

Ciornii Inesa

ANTARCTICA, HUMAN RIGHTS AND INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY: UKRAINE'S LEGAL PERSPECTIVE FROM THE AKADEMIK VERNADSKY STATION 274

6. The principle of proportionality. One of the key principles of international humanitarian law. *The International Humanitarian Law Centre*. URL: <https://www.diakonia.se/ihl/resources/international-humanitarian-law/ihl-principle-proportionality/>

7. Rabkin J. Proportionality in Perspective: Historical Light on the Law of Armed Conflict. *Legal Studies*. 2015. Vol. 6. № 15-01. URL: https://www.law.gmu.edu/pubs/papers/l515_01

8. International Expert Meeting Report: The Principle of Proportionality. *International Committee of the Red Cross*. June 12, 2020. URL: <https://www.icrc.org/en/publication/4358-international-expert-meeting-report-principle-proportionality>

Ключові слова: принцип пропорційності, міжнародне гуманітарне право, військова перевага, збройні конфлікти.

Key words: principle of proportionality, international humanitarian law, military advantage, armed conflicts.

Острроверхий Олександр Олександрович
Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного та європейського права

ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НАЙВИЩОГО КЕРІВНИЦТВА ДЕРЖАВИ ЗА ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ

Злочин агресії належить до найтяжчих злочинів за міжнародним правом, адже саме агресія є передумовою інших міжнародних злочинів – воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду. Водночас притягнення до індивідуальної кримінальної відповідальності осіб, які займають найвищі державні посади й ухвалюють рішення про розв’язування агресивної війни, залишається однією з найскладніших проблем сучасного міжнародного кримінального права [1, с. 204].

Правову основу відповідальності за злочин агресії закладено ще Нюрнберзьким трибуналом 1945–1946 рр., який кваліфікував планування та ведення агресивної війни як «злочин проти миру». Проте впродовж наступних десятиліть ця норма залишалася декларативною: Римський статут Міжнародного кримінального суду (МКС) 1998 року спочатку не містив операційного визначення злочину агресії. Лише у 2010 році на Кампальській конференції до Статуту внесено поправки, що набрали чинності у 2018 році, закріпивши визначення злочину та умови здійснення юрисдикції МКС [2].

Відповідно до статті 8bis Римського статуту, злочин агресії – це планування, підготовка, ініціювання або здійснення особою, яка здатна реально контролювати або спрямовувати політичні чи військові дії держави, акту агресії. Таким чином, суб’єктом цього злочину може бути виключно особа із «leadership

position» – президент, прем'єр-міністр, міністр оборони тощо [3]. Це так званий «поріг лідерства», який, з одного боку, концентрує відповідальність на вищих посадових особах, а з іншого – суттєво обмежує коло потенційних обвинувачених.

Головною процесуальною перешкодою залишається імунітет глав держав. Традиційне міжнародне право передбачає функціональний та персональний імунітет для вищих посадових осіб. Стаття 27 Римського статуту закріплює принцип незастосовності посадового становища, усуваючи імунітет стосовно злочинів, підсудних МКС [3]. Апеляційна палата МКС у рішенні у справі «Прокурор проти Аль-Башира» (2019) підтвердила, що цей принцип поширюється на держави – учасниці Статуту. Однак це правило не поширюється на держави, які не є сторонами Римського статуту, зокрема Росію та США, що значно обмежує юрисдикцію МКС [4].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році знову загострило питання відповідальності за злочин агресії. Оскільки ні Росія, ні Україна не є учасницями поправок Кампальської конференції, МКС не може здійснювати юрисдикцію щодо злочину агресії у цьому конфлікті. Саме тому у міжнародному співтоваристві активно обговорюється ідея заснування спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України – за аналогією з Нюрнберзьким трибуналом або Міжнародним трибуналом щодо колишньої Югославії [5]. Слід зазначити, що у серпні 2024 року Україна ратифікувала Римський статут [6], що є важливим кроком у контексті зміцнення міжнародно-правових механізмів відповідальності.

Основними моделями такого трибуналу є: (1) заснування на підставі резолюції Генеральної Асамблеї ООН; (2) заснування на підставі міжнародного договору за участю якомога більшої кількості держав; (3) «гібридний» трибунал – створений спільно Україною та міжнародними організаціями з елементами національного та міжнародного права. Кожна з моделей має переваги й недоліки з точки зору легітимності, юрисдикції та виконуваності вироків [1, с. 215].

Таким чином, проблема притягнення найвищого керівництва держави до відповідальності за злочин агресії у XXI столітті зумовлена структурними суперечностями між суверенітетом держав, інститутом імунітету та принципами міжнародної кримінальної відповідальності. Подолання цих суперечностей вимагає як вдосконалення нормативної бази – зокрема, ширшої ратифікації Кампальських поправок, – так і політичної волі міжнародного співтовариства до заснування ефективних механізмів відповідальності.

Список використаних джерел:

1. McDougall C. The Imperative of Prosecuting Crimes of Aggression Committed against Ukraine. *Journal of Conflict and Security Law*. 2023. Vol. 28(2). P. 203–230.

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 30.03.2026)

3. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998, зі змінами (2018). Статті 8bis, 27. URL: <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf> (дата звернення: 30.03.2026)

4. ICC Appeals Chamber. The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir. Judgment in the Jordan Referral re Al-Bashir Appeal. ICC-02/05-01/09-397-Corr. 06.05.2019. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2019_02593.PDF (дата звернення: 30.03.2026)

5. ООН Док. A/RES/ES-11/1. Агресія проти України : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 02.03.2022. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/ES-11/1> (дата звернення: 30.03.2026)

6. Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду : Закон України від 21.08.2024 № 3907-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3907-20> (дата звернення: 30.03.2026)

Ключові слова: злочин агресії, міжнародна кримінальна відповідальність, МКС, імунітет глав держав, Кампальські поправки, спеціальний трибунал, Україна, Росія.

Key words: crime of aggression, international criminal responsibility, ICC, head of state immunity, Kampala amendments, special tribunal, Ukraine, Russia.

Раздорожний Герман Юрійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного та європейського права*

УЧАСТЬ АДВОКАТІВ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ

Цифровізація правової системи України істотно трансформує практичну діяльність адвокатів, змінюючи не лише інструменти здійснення захисту, але й саму природу взаємодії адвоката з судом, клієнтом та державними органами. Впровадження електронного судочинства, системи «Електронний суд», використання електронних доказів та дистанційних засобів комунікації формують нову модель адвокатської діяльності, що потребує переосмислення існуючих правових гарантій [4].

У сучасних умовах адвокат виступає не лише як суб'єкт правозастосування, але і як активний учасник цифрової правової інфраструктури. Подання процесуальних документів в електронній формі, участь у судових засіданнях у режимі відеоконференції, робота з електронними доказами (листування, цифрові файли) стають невід'ємною частиною адвокатської практики в Україні [4].

Разом із тим, такі зміни породжують низку суттєвих викликів. Одним із ключових є забезпечення конфіденційності адвокатської діяльності в умовах